

„Charakterystyka dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim”

Jednoznaczna szczegółowa charakterystyka dzieci upośledzonych umysłowo zakwalifikowanych do danego stopnia upośledzenia jest bardzo trudna, ponieważ każda jednostka jest odmiennie ukształtowana w wyniku jej tylko właściwych uszkodzeń układu nerwowego (I. Polkowska, 1994).

Znaczącym wskaźnikiem upośledzenia umysłowego jest iloraz inteligencji. Według systemu Klasyfikacji Zaburzeń Psychicznych i Psychiatrycznych DSM-IV poziom IQ dla osób upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim wynosi od 50-55 do ok.70, natomiast według ICD-10 Międzynarodowej Klasyfikacji Uszkodzeń Niepełnosprawności i Upośledzeń wskaźnik liczbowy IQ jest na poziomie 50-69.

Najbardziej typowym przykładem upośledzenia umysłowego w stopniu lekkim jest odchylenie od normy w rozwoju umysłowym, a w szczególności w funkcjach spostrzegania, myślenia, pamięci, orientacji społecznej i uczenia się. U jednostek tych można zauważyć tzw. dyfuzyjny, totalny charakter niedorozwoju, który obejmuje wszystkie funkcje osobowości. (J. Sowa, 1999).

Dzieci upośledzone umysłowo w stopniu lekkim charakteryzuje przede wszystkim upośledzona zdolność myślenia abstrakcyjnego oraz nieudolność syntetycznego ujmowania zdobytych wiadomości i wiązania ich w logiczną całość, a stąd wypływa ubóstwo wnioskowania i sądów. Ograniczona zdolność myślenia pojęciowego dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim wpływa niekorzystnie na poziom ich percepcji.

Spostrzegania u tych dzieci przebiega wolniej, jest węższe zakresowo - dzieci te najczęściej spostrzegają niespecyficzne związki i cechy. Najłatwiej im wyodrębnić cechy zewnętrzne, silnie zaznaczone – np. barwa, kształt, materiał. Podczas oglądania rzeczywistości takie dzieci spostrzegają w danym momencie mniejszą część niż normalnie, rzeczywistość widzą niewyraźnie i niedokładnie. Związane jest to ze znacznym zaburzeniem analizy i syntezy. Bardzo często dzieci takie charakteryzuje niedojrzałość percepcyjna,

szczególną trudność sprawia mi orientacja w sytuacjach nietypowych, w innych warunkach zadania - ” dziecko upośledzone mało widzi – kiedy patrzy i mało słyszy, kiedy słucha” (H Borzyszkowska)

Dzieci upośledzone umysłowo w stopniu lekkim charakteryzują zaburzenia koncentracji uwagi na znaczących bodźcach. Uwaga ich jest często krótkotrwała, mało podzielna, łatwo ulega zakłóceniu (jest odwracalna). Za typowe uważa się szablonowość, a nawet bezwład myślenia.

Rozwój dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim bardzo często zatrzymuje się na poziomie myślenia konkretno – obrazowego. Mają one bardzo zaburzone myślenie abstrakcyjne, słowno – pojęciowe. Kłopoty sprawia im abstrahowanie, uogólnianie, tworzenie pojęć, wnioskowanie i przewidywanie (myślenie konkretno – obrazowe). M. Bogdanowicz podkreśla, że uczeń upośledzony umysłowo w stopniu lekkim osiąga w wieku 15 – 21 lat wiek inteligencji 8 – 12 lat. Zaburzenia wyższych form myślenia powoduje, że bardzo dużo umiejętności jest niedostępne dla osób z niedorozwojem umysłowym w stopniu lekkim. Pamięć logiczna jest zaburzona w dużym stopniu, dlatego dzieci z trudem przyswajają nowy materiał, niedokładnie odtwarzają, nie umieją wykorzystać wiadomości i umiejętności w praktyce. Trudno jest ukształtować u dzieci aktywną postawę na zapamiętanie. Potrzebują one większej ilości powtórzeń i cyklicznego powtarzania zapamiętanych informacji lub wyuczonych treści. W pracy z takimi dziećmi konieczne jest posługiwanie się konkretnymi i wizualnymi środkami dydaktycznymi.

Słownictwo ich jest często ubogie pod względem formy i treści. Dzięki dość dobrej pamięci mechanicznej i możliwości opanowania znacznego słownictwa dzieci te mają dobrze opanowaną mowę odtwórczą, natomiast słabą funkcję mowy twórczej – wyraża się to w np. trudności ze zrozumieniem znaczenia wypowiedzi oraz samodzielny tworzeniem opowiadań. Rozwój mowy u dzieci upośledzonych umysłowo stopniu lekkim często jest opóźniony.

Bardzo często analizując zaburzenia zachowania się dzieci upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim można wyodrębnić dwie grupy:

- eretyczne, niestabilne, nie zrównoważone, z przewagą pobudzenia. Są to dzieci nadmiernie ruchliwe, skłonne do afektywnych wybuchów, z równoczesnymi trudnościami w koncentracji uwagi i oznakami nadmiernego zmęczenia,

- apatyczne, z przewagą hamowania, ze zwolnionym tempem reakcji, biernością, nieśmiałością i płaczliwością.

E. Szurek (1976) powołując się na innych badaczy podaje, że istnieje trzeci typ: zmienny, gdzie nadmierna pobudliwość występuje na przemian ze stanami apatii i bierności (J.. Wyczesany, 1999).

J. Kostrzewski (1984) charakteryzując osoby lekko upośledzone umysłowo podkreśla niedorozwój ich uczuć wyższych, mniejszą wrażliwość i powinność moralną. Częściej także daje się zaobserwować w ich reakcjach niestałość emocjonalną, impulsywność, agresywność, niepokój, niedomogi w zakresie kontroli oraz niestabilną i nieadekwatną samoocenę. Osoby te cechuje mniejsza odpowiedzialność i mniejsze uspołecznienie.

Biorąc pod uwagę powyższą charakterystykę jednostek upośledzonych w stopniu lekkim można stwierdzić, że upośledzenie intelektu nie jest tylko częściowym defektem, ale ogranicza całą ich osobowość (H. Borzyszkowska, 1971).

Podsumowując dotychczasowe rozważania, należy stwierdzić, że lekki stopień upośledzenia umysłowego jest trudny do scharakteryzowania, gdyż deficyty intelektualne nie są tak widoczne, jak w upośledzeniu umiarkowanym i znaczym. Lekko upośledzeni na ogół nie różnią się wyglądem zewnętrznym od swoich „normalnych” rówieśników, choć zauważyć można, że pewne anomalie fizyczne występują u nich częściej niż u jednostek normalnych. We wszystkich stopniach upośledzenia umysłowego, w tym lekkiego mogą wystąpić różnego rodzaju dodatkowe upośledzenia i kalectwa. Na skutek zaburzenia działalności receptorów, analizatorów upośledzeni umysłowo mają trudności w adekwatnym poznawaniu otaczającej ich rzeczywistości. Im głębszy stopień upośledzenia, tym trudności są większe. Wszystkie procesy psychiczne upośledzonych umysłowo w porównaniu z procesami psychicznymi jednostek będących w normie intelektualnej są upośledzone. Mimo jednak tych ograniczeń mają one pewien pułap możliwości zdobywania wiedzy i umiejętności, dzięki czemu pod wpływem oddziaływania rehabilitacyjnego szkoły lekko upośledzeni umysłowo zdobywają przygotowanie do prostych, nieskomplikowanych zawodów.

W wyniku całokształtu oddziaływań rehabilitacyjnych nie tylko szkoły, ale i rodziny, jednostki upośledzone umysłowo adoptują się do środowiska społecznego zyskując w nim odpowiednie miejsce (H. Borzyszkowska, 1971).

Bibliografia:

1. Bogdanowicz M., Psychologia kliniczna dziecka w wieku przedszkolnym, WSiP, Warszawa, 1991.
2. Borzyszkowska H., Oligofrenopedagogika, PWN, Warszawa, 1971.
3. Kostrzewski J. Z zagadnień dziecka upośledzonego, PWN, Warszawa, 1984.
4. Polkowska I., Praca rewalidacyjna z dziećmi upośledzonymi umysłowo w szkole życia: poradnik metodyczny dla nauczycieli pierwszego poziomu nauczania, WSiP, Warszawa, 1994.
5. Sowa J., Pedagogika specjalna w zarysie, Fosze Rzeszów, 1999.
6. Wyczesany J., Pedagogika upośledzonych umysłowo, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków, 1999.